

Istungidokument

B9-0166/2024

8.3.2024

RESOLUTSIOONI ETTEPANEK

komisjoni asepresidendi ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja avalduse alusel

vastavalt kodukorra artikli 132 lõikele 2

tihedamate suhete kohta ELi ja Armeenia vahel ja vajaduse kohta sõlmida Aserbaidžaaani ja Armeenia vaheline rahuleping (2024/2580(RSP))

Nathalie Loiseau, Petras Auštrevičius, Fabio Massimo Castaldo, Bernard Guetta, Karen Melchior, Dragoș Pîslaru, María Soraya Rodríguez Ramos, Ramona Strugariu, Dragoș Tudorache, Hilde Vautmans
fraktsiooni Renew nimel

Euroopa Parlamendi resolutsioon tihedamate suhete kohta ELi ja Armeenia vahel ja vajaduse kohta sõlmida Aserbaidžaani ja Armeenia vaheline rahuleping (2024/2580(RSP))

Euroopa Parlament,

- võttes arvesse oma varasemaid resolutsioone Armeenia, Aserbaidžaani ja Mägi-Karabahhi olukorra kohta,
 - võttes arvesse ulatuslikku ja laiendatud partnerluslepingut ühelt poolt Euroopa Liidu ja Euroopa Aatomienergiaühenduse ning nende liikmesriikide ja teiselt poolt Armeenia Vabariigi vahel¹, mis jõustus täielikult 1. märtsil 2021,
 - võttes arvesse liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja 21. septembri 2023. aasta avaldust sündmuste kohta Mägi-Karabahhis ning Euroopa välisteenistuse pressiesindaja 29. septembri 2023. aasta avaldust inimeste Mägi-Karabahhist ümberasumise kohta,
 - võttes arvesse kõrge esindaja 4. oktoobri 2023. aasta avaldust Rahvusvahelise Kriminaalkohtu Rooma statuudi ratifitseerimise kohta Armeenia poolt,
 - võttes arvesse Aserbaidžaani Vabariigi presidendi administratsiooni ja Armeenia Vabariigi peaministri büroo 7. detsembri 2023. aasta ühisavaldust,
 - võttes arvesse 6. oktoobril 2022 Prahas toimunud Aserbaidžaani presidendi Əliyevi, Armeenia peaministri Pašinjani, Prantsusmaa presidendi Macroni ja Euroopa Ülemkogu eesistuja Micheli kohtumisele järgnenud avaldust,
 - võttes arvesse ÜRO põhikirja, Helsingi lõppakti ja 21. detsembri 1991. aasta Almatõ deklaratsiooni,
 - võttes arvesse talituste 9. veebruari 2024. aasta ühist töödokumenti „Partnership Implementation Report on Armenia“ (Armeenia partnerluse rakendamise aruanne) (SWD(2024)0041),
 - võttes arvesse kodukorra artikli 132 lõiget 2,
- A. arvestades, et Armeenias on viimastel aastatel toimunud märkimisväärsed poliitilised muutused ning valitsus on võtnud kohustuse tagada toimivad demokraatlikud institutsioonid ning kasutada ELi ja Armeenia vahelist ulatuslikku ja laiendatud partnerluslepingut riigi moderniseerimise reformide kavana, hoolimata märkimisväärtetest probleemidest;
- B. arvestades, et ELil ja Armeenial on ühine huvi ning nad on pühendunud oma ühistel väärtustel põhinevate suhete tugevdamisele ja süvendamisele;

¹ ELT L 23, 26.1.2018, lk 4.

- C. arvestades, et Armeenia valitsus on korduvalt väljendanud huvi ELile lähenemise vastu; arvestades, et vastuseks tegi Euroopa Ülemkogu komisjoni asepresidendile ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgele esindajale ning komisjonile ülesandeks uurida võimalusi ELi ja Armeenia suhete kõigi aspektide tugevdamiseks;
- D. arvestades, et ELi ja Armeenia partnerlusnõukogu tuli viiendat korda kokku 13. veebruaril 2024 ja leppis kokku uues ELi ja Armeenia partnerluskavas, millega kehtestatakse ambitsioonikamad ühised prioriteedid koostöö tegemiseks kõigis valdkondades;
- E. arvestades, et hiljuti avaldatud partnerluse rakendamise aruandes kirjeldatakse Armeenia edusamme ulatusliku ja laiendatud partnerluslepingu rakendamisel, sealhulgas kohtureformi, korruptsioonivastase võitluse, siseministeeriumi loomise ja Armeenia politseiteenistuse reformimisel ELi toetusel;
- F. arvestades, et EL jääb ka edaspidi Armeenia peamiseks reformipartneriks ja suurimaks abiandjaks;
- G. arvestades, et Armeenia tulemused idapartnerluse majandus- ja investeerimiskava raames on head, sest eri sektorites, alates toetusest väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjatele kuni hariduseni, on kasutusele võetud juba peaaegu 500 miljonit eurot investeeringuid;
- H. arvestades, et 2023. aasta septembris, pärast üheksa kuud kestnud ebaseaduslikku blokaadi, võttis Aserbaidžaan Mägi-Karabahi territooriumi vägivaldselt üle, mille tulemuseks oli Armeeniasse põgenenud 100 000 armeenlase sundümberasumine; arvestades, et EL andis Mägi-Karabahhist ümberasunud inimestele humanitaarabi ja teatas hiljuti täiendavast 5,5 miljoni euro suurusest humanitaarabist; arvestades, et rahvusvaheliselt tunnustamata Artshahhi Vabariik lakkas eksisteerimast 1. jaanuaril 2024 pärast seda, kui tema ametivõimud olid surve all selle laialisaatmises kokku leppinud;
- I. arvestades, et Aserbaidžaan hoiab endiselt vanglas paljusid Armeenia sõdureid ja tsiviilelanikke, sealhulgas varasema rahvusvaheliselt tunnustamata Artshahhi Vabariigi valitsuse liikmeid; arvestades, et on tõendeid selle kohta, et Armeenia kultuuripärandit hävitatakse ja et Aserbaidžaan rüvetab Mägi-Karabahhis Armeenia kalmistuid;
- J. arvestades, et Mägi-Karabahi armeenlased kaotasid Aserbaidžaanis sõjalise surve eest põgenedes oma vara ja asjad ega ole sellest ajast alates suutnud neid tagasi saada;
- K. arvestades, et 2023. aasta veebruaris lähetas EL Armeeniasse oma missiooni (EUMA), mille volitused kestavad 2025. aasta veebruarini; arvestades, et selle missiooni ülesanne on eelkõige jälgida muutusi Armeenia-Aserbaidžaanis piiril, kuid seda saab teha ainult Armeenia poolel, kuna Aserbaidžaan ei lubanud missiooni oma territooriumile, olgugi et EUMA on eranditult tsiviilotstarbeline ja relvastamata; arvestades, et EUMA on olnud Aserbaidžaanis ametivõimude ja valitsuse kontrolli all oleva meedia desinformatsiooni sihtmärk; arvestades, et 2023. aasta detsembris leppis ELi välisasjade nõukogu kokku suurendada EUMA kohalolekut kohapeal 138 töötajalt 209 töötajale;
- L. arvestades, et Armeenia ja Aserbaidžaan on pidanud läbirääkimisi kahe riigi vahelise

rahulepingu sõlmimiseks, oma suhete normaliseerimiseks ja piiride piiritlemiseks nii enne kui ka pärast Mägi-Karabahi sõjalist ülevõtmist Aserbaidžaaani poolt, mis toimus vastuolus 2009. aasta Madridi põhimõtetega territoriaalse terviklikkuse tunnustamise, enesemääramise austamise ja jõu kasutamisest loobumise kohta; arvestades, et Armeenia ei olnud hea tahte žestina vastu COP29 korraldamisele Bakuus;

- M. arvestades, et Aserbaidžaaani presidendi Əliyevi ja Armeenia peaministri Pašinjani vahel toimus 17. veebruaril 2024 Münchenis kohtumine, mida võõrustas Saksamaa liidukantsler Scholz ja mille tulemusel kavandati lisasamme rahuläbirääkimiste pidamisel;
- N. arvestades, et need kaks poolt ei ole siiski veel rahukokkuleppele jõudnud ja neil on erimeelsused mitmes küsimuses, sealhulgas transpordiühenduste avamises ning piiride piiritlemises ja tähistamises; arvestades, et Aserbaidžaan nõuab, et Armeeniat läbiks koridor, mis ühendaks Aserbaidžaanile kuuluvat Nahhitševani eksklaavi Aserbaidžaaani mandriosaga ja mida kontrolliksid Venemaa piiriväed ilma Armeenia tolli- või piirikontrollita, mis aga rikutaks Armeenia suveräänsust; arvestades, et Armeenia kavandatav Crossroads of Peace (rahu ristteed) hõlmab ühendusi Aserbaidžaaani mandriosa ja Nahhitševani vahel koos Armeenia piiri- ja tollikontrolliga;
- O. arvestades, et vahepeal on julgeolekuolukord jäänud pingeliseks, nagu näitab 13. veebruari 2024. aasta insident, kus Armeenia lõunaosa Syuniki provintsis avas Aserbaidžaan tule, mille tagajärjel tapeti neli Armeenia sõdurit ja üks sai haavata; arvestades, et 15. veebruaril 2024 teatas Armeenia peaminister Pašinjan, et Aserbaidžaaani kavandatav sõjaline tegevus, mille eesmärk on eskaleerida konflikti ja mis võib viia täiemahulise sõjani, annab põhjust muretsemiseks;
- P. arvestades, et Aserbaidžaaani juhtkond teeb Armeenia suveräänse territooriumi kohta jätkuvalt irredentistlikke avaldusi; arvestades, et Aserbaidžaaani sõjavägi on alates 2021. aasta maist mitmel korral okupeerinud osi Armeenia suveräänses territooriumist, kokku pindalaga 170 km², rikkudes varasemaid kohustusi ja hoolimata sellest, et käimas on rahuläbirääkimised; arvestades, et ta keeldub vägede väljaviimisest, tuues põhjenduseks, et piirid pole tähistatud;
- Q. arvestades, et Venemaalt alguse saanud ja Armeenia vastu suunatud destabiliseerimispüüdlused on kestnud mitu aastat; arvestades, et Armeenia valitsus on astunud julgeid samme, näiteks külmutanud Armeenia osalemise Ühise Julgeoleku Lepingu Organisatsioonis ja ühinenud Rahvusvahelise Kriminaalkohtu Rooma statuudiga; arvestades, et Jerevanis demonstreerisid Aleksei Navalnõid mälestades paljud armeenlased;
- R. arvestades, et Prantsusmaa on otsustanud suurendada oma toetust Armeeniale, andes sõjalist abi, et aidata Armeenial reformida oma sõjavägi ja hoida ära uusi sõjalisi agressiooniakte oma rahvusvaheliselt tunnustatud territooriumi vastu;
- S. arvestades, et Armeenia on korduvalt palunud, et EL lisaks Armeenia Euroopa rahutagamisrahastu toetusesaajate hulka;
- T. arvestades, et EL on pühendunud turvalise, stabiilse, rahumeelse ja jõuka Lõuna-Kaukaasia piirkonna edendamisele, et sellest saaksid kasu kõik seal elavad inimesed;

1. väljendab heameelt ELi ja Armeenia suhete uue dünaamika üle ja toetab seda; nõuab hiljuti kokku lepitud ELi ja Armeenia partnerluskava järjekindlat rakendamist, rõhutades vajadust tegutseda aktiivselt selle nimel, et saavutada kaugemaleulatuvad ühised koostööprioriteedid; on veendunud, et ELi ja Armeenia vaheline sisuline partnerlus on Armeenia poolt demokraatia, õigusriigi, korrupsioonivastase võitluse ja reeglitel põhineva rahvusvahelise korra järgimise kasuks tehtud valiku loogiline tulemus;
2. väljendab heameelt Armeenia võetud kohustuse üle rakendada ELi ja Armeenia vahelist ulatuslikku ja laiendatud partnerluslepingut ning edusammude üle, mida ta on teinud selle lepingu tegevuskava rakendamisel; väljendab heameelt asjaolu üle, et Armeenia valitsus tunnustab ulatuslikku ja laiendatud partnerluslepingut Armeenia peamiste reformide strateegilise kavana; tunnustab Armeeniat viimastel aastatel ellu viidud oluliste reformide ja demokratiseerimisprotsessi eest ning seega piirkonnas demokraatia ja korrupsioonivastase võitluse valdkonnas juhtpositsiooni saavutamise eest; kutsub ELi ja Armeenia partnerlusnõukogu üles jätkama tihedat koostööd Armeenia käimasolevate ja tulevaste reformide edendamiseks;
3. toetab Armeeniat tema jätkuvates pingutustes reformide elluviimiseks ning demokraatia, õigusriigi ja hea valitsemistava tugevdamiseks; kutsub Armeeniat üles jätkama sellega seoses ELiga koostööd ning nõuab, et EL suurendaks nendes valdkondades toetust, eelkõige tehnilist tuge ja oskusteabe vahetamist; julgustab Armeeniat osalema aktiivselt idapartnerluse poliitikas, et edendada heanaaberlikke suhteid Lõuna-Kaukaasias;
4. hindab kõrgelt Armeenia toetust sellistele ELi kandidaatriikidele nagu Ukraina, Moldova Vabariik ja Gruusia; on seisukohal, et kui Armeenia jätkab järjepidevaid reforme, mis tugevdavad tema demokraatiat ja õigusriiki, võib see Armeenia huvi korral sillutada teed ELi ja Armeenia suhetes ümberkujundavale etapile;
5. nõuab, et EL ja selle liikmesriigid tunnustaksid Armeenia viimaste aastate edusamme viisalihtsustus- ja tagasivõtulepingute rakendamisel ning algataksid Armeeniaga dialoogi viisanõude kaotamise üle, et toetada inimestevahelisi kontakte ja tihendada kahepoolseid sidemeid;
6. märgib, et Armeenia ja ELi kahepoolse kaubanduse maht on viimase kümne aasta jooksul suurenenud; julgustab Armeeniat, ELi ja selle liikmesriike ning Euroopa äriühinguid ja investoreid astuma vajalikke samme, et tõhustada veelgi oma majandus- ja kaubandussuhteid; tunnustab majandus- ja investeerimiskava edu ning julgustab ELi ja Armeeniat jätkama nii avaliku kui ka erasektori investeringute võimendamist, et edendada Armeenias kestlikku arengut;
7. rõhutab kodanikuühiskonna olulist rolli peamiste reformide kujundamisel ja rakendamisel; kutsub Armeenia valitsust üles tõhustama koostööd kodanikuühiskonna organisatsioonidega; kutsub ELi delegatsiooni ja liikmesriikide esindusi Armeenias üles suurendama oma toetust kodanikuühiskonna ja inimõiguste kaitsjate tööle;
8. on mures Venemaa järelejätmatu sekkumise, sealhulgas Armeenias elluviidavate desinformatsioonikampaaniade pärast, mis on suunatud Armeenia ametiasutuste ning ELi ja selle liikmesriikide vastu; nõuab, et EL ja selle liikmesriigid teeksid Armeenia ametiasutustega koostööd, et võidelda pahatahtliku välissekkumise, sealhulgas

desinformatsiooni vastu;

9. tunnustab Armeeniasse lähetatud ELi tsiviilmissiooni tööd; väljendab heameelt Armeenia valmisoleku üle toetada missiooni oma territooriumil; võtab teadmiseks, et Aserbaidžaan keeldub jätkuvalt lubamast ELi missiooni kohalolekut piiril enda poolel, ja Aserbaidžaanist lähtuvad pidevad laimukampaaniad Euroopa Liidu Armeenia missiooni vastu; taunib asjaolu, et Armeenias asuvad Venemaa piirivalveametnikud takistasid Euroopa Liidu Armeenia missioonil minemast Nerkin Handi külla, kus hiljuti tapeti neli Armeenia sõdurit; nõuab, et EL ja selle liikmesriigid tugevdaksid veelgi Euroopa Liidu Armeenia missiooni volitusi, suurendaksid seda ja pikendaksid selle kestust;
10. mõistab hukka Aserbaidžaanis ametnike vaenu õhutada retoorika ELi, selle liikmesriikide, Euroopa Liidu Armeenia missiooni ja Armeenia ametiasutuste vastu; ootab, et sellistel juhtudel kutsuksid EL ja selle liikmesriigid välja Aserbaidžaanis suursaadiku, kuna Aserbaidžaanis pidevaid avaldusi ei saa pidada vastuvõetavaks diplomaatiliseks käitumiseks; mõistab teravalt hukka Aserbaidžaanis hiljutised katsed sekkuda mõne ELi liikmesriigi poliitikasse;
11. nõuab, et EL nõustuks Armeenia taotlusega saada toetust Euroopa rahutagamisrahastu kaudu ja toetaks Armeenia sõjaväge; väljendab heameelt Prantsusmaa meetmete üle, mida ta on võtnud Armeeniale kaitsetööstuse sõjalise toetuse andmiseks, ning nõuab tungivalt, et teised liikmesriigid kaaluksid sarnaseid algatusi;
12. nõuab, et EL ja selle liikmesriigid suurendaksid märkimisväärselt oma humanitaar- ja finantsabi Armeeniale, kes võtab vastu kümneid tuhandeid Mägi-Karabahhi põgenikke; väljendab heameelt, et EL annab veel 5,5 miljoni euro ulatuses humanitaarabi; kordab oma nõudmist, et EL aitaks luua ja rahastada Mägi-Karabahhist saabunud õpilastele ja üliõpilastele ette nähtud stipendiume;
13. julgustab Armeeniat ja Aserbaidžaanis astuma läbirääkimistel edasisi konstruktiivseid samme ning allkirjastama võimalikult kiiresti üldise rahulepingu, mis põhineb suveräänsuse, territoriaalse terviklikkuse ja jõu mittekasutamise tunnustamisel; julgustab ja toetab edasisi edusamme Aserbaidžaanis ja Armeenia piiride kindlaksmääramise komisjonide tegevuses, et piiride kindlaksmääramine lõpule viia; kutsub mõlemat poolt üles tegema koostööd demineerimisprotsessi lõpuleviimiseks;
14. kinnitab veel kord oma toetust nii Aserbaidžaanis kui ka Armeenia suveräänsusele ja territoriaalsele terviklikkusele; kordab oma nõudmist, et Aserbaidžaan viiks oma väed kogu Armeenia suveräänselt territooriumilt välja; on vastu Aserbaidžaanis ametnike irredentistlikele ja vaenu õhutamisele avaldustele, millega ohustatakse Armeenia territoriaalset terviklikkust ja suveräänsust, ning väljendab sügavat muret nende pärast; kutsub Aserbaidžaanis üles kinnitama oma vankumatut toetust Armeenia territoriaalsele terviklikkusele;
15. on seisukohal, et kui Aserbaidžaan ei vabasta Armeenia territooriumi või võtab Armeenia vastu veel sõjalisi meetmeid, peaks EL võtma Aserbaidžaanis otsusetegijate suhtes viivitamata vastu sihipärased sanktsioonid, sealhulgas viisakeeld, varade külmutamine ja Aserbaidžaanis pärit gaasi impordi läbivaatamine;

16. kutsub Türgit, Pakistani ja teisi Aserbaidžaani liitlasi üles mitte õhutama tagant Bakuu agressiivset käitumist ja kasutama oma mõju, et rahuläbirääkimised kiiresti lõpule viia;
17. on kindlalt vastu mõnede komisjoni ja Euroopa Ülemkogu juhtide selliste hiljutiste avalduste toonile, milles õnnitletakse Aserbaidžaani presidenti Əliyevit tema tagasivalimise eest, mainimata demokraatia puudumist Aserbaidžaanis, ja millega kujutatakse Aserbaidžaani eksitavalt usaldusväärse partnerina; kinnitab, et need avaldused ei kajasta Euroopa Liidu seisukohta ning neid ei oleks tohtinud mingil juhul teha, pidades silmas etnilist puhastust, mille Aserbaidžaan Mägi-Karabahhis toime on pannud;
18. kutsub Aserbaidžaani üles vabastama kõik alates 19. septembrist 2023 vahistatud Mägi-Karabahhi elanikud, sealhulgas piirkonna endised ametnikud, kõik teised isikud, kes on vahistatud enne ja pärast 19. septembrit 2023, ning ka kõik teised Armeenia sõjavangid, ning tagama neile ulatusliku amnestia;
19. väljendab sügavat muret Mägi-Karabahhi kultuuri-, usu- ja ajaloopärandi säilitamise pärast Mägi-Karabahhi armeenlaste massilise väljarände järel; nõuab tungivalt, et Aserbaidžaan hoiduks piirkonna kultuuri-, usu- ja ajaloopärandi edasisest hävitamisest või muutmisest ning püüaks selle asemel seda rikkalikku mitmekesisust säilitada, kaitsta ja edendada kooskõlas UNESCO standardite, Rahvusvahelise Kohtu 7. detsembri 2021. aasta määruse ja Aserbaidžaani rahvusvaheliste kohustustega; nõuab tungivalt, et UNESCO võtaks viivitamata meetmeid, et säilitada ja kaitsta Mägi-Karabahhis ohus olevat Armeenia kultuuripärandit; nõuab Armeenia ja ELi koostöö tõhustamist järelevalve tegemiseks Armeenia kultuuripärandi (kirikud, kloostrid, kalmistud, mälestised, paleed jne) Aserbaidžaani-poolse süstemaatilise hävitamise üle, eelkõige Euroopa Liidu Satelliidikeskuse kaasamise kaudu;
20. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon nõukogule, komisjonile, komisjoni asepresidendile ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgele esindajale, liikmesriikide valitsustele ja parlamentidele, Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsioonile, Euroopa Nõukogule ning Armeenia ja Aserbaidžaani presidentidele, valitsustele ja parlamentidele.